

ЗМІНИ СПОЖИВЧИХ ЦІН

Головне

У січні темпи споживчої інфляції залишалися майже на рівні попереднього місяця, і, при цьому, поточні темпи виявилися меншими, ніж у січні впродовж попередніх двох років (поточні 0,8% порівняно з 1,3% у січні як 2022 року, так і 2021 року).

Така малоочікувана «млявість» споживчої інфляції викликана передусім доволі стриманим попитом, який є наслідком як суттєвих міграційних процесів (скорочення наявного населення в межах України), так і стабільно низьким загальним рівнем доходів населення в умовах війни, і, головне, ситуативним психологічним чинником схильності до обмеженого споживання в шокових умовах декількох останніх місяців, коли ворог наносив удари по основних об'єктах громадського життєзабезпечення. За таких умов, споживання в багатьох випадках зужується до рівня переліку групи основних продуктів харчування та товарів першої необхідності.

Внаслідок цього, динаміка споживчих цін за різними групами товарів та послуг була різновекторна. Так, по-перше, ціни на продукти харчування та товари першої необхідності збільшувалися швидше за темпи зростання загального індексу споживчої інфляції. По-друге, тарифи на комунальні послуги та ціни на певні товари, що контролюються державою, залишалися стабільними. По-третє, ціни на товари, зацікавленість населення в котрих не на часі, знижувалися.

Відтак головний чинник інфляційного стимулу, а саме зменшення пропозиції товарів та послуг внаслідок руйнації інфраструктури та виробництва, в січні виявився умовно збалансованим чинниками обмеження попиту та штучного утримання тарифів на окремі види послуг.

З огляду на зазначене, не варто очікувати впродовж найближчих місяців істотного прискорення зростання споживчих цін, хоча в міру поступового збільшення попиту (на фоні накопичення відкладеного попиту, який спрацює у разі поліпшення умов соціального існування) темпи прискорюватимуться. Але, особливого збільшення попиту, який суттєво стимулюватиме інфляційну активність, найближчим часом очікувати причин не має. Як і різкого зниження пропозиції товарів та послуг.

Ключові показники	Зміни за рік, %		Зміни за місяць, %	
	Січень 2022	Січень 2023	Січень 2022	Січень 2023
Зміни споживчих цін	10,0	26,0	1,3	0,8
Базова інфляція	7,6	23,3	0,1	0,7
Небазова інфляція	13,4	29,7	2,9	0,9

Джерело: Держстат, розрахунки Мінекономіки

У січні 2023 року темпи споживчої інфляції залишалися майже на рівні попереднього місяця – 0,8% за місяць (0,7% у грудні 2022 року), при цьому річні темпи суттєво уповільнилися до 26% (26,6% відповідно).

За товарною структурою в січні основний внесок в інфляцію в цілому було сформовано зростанням цін:

- 1) на продукти харчування (на 1,4%, що забезпечило внесок на рівні 0,59 в.п.);
- 2) у сфері охорони здоров'я (на 1,2%, внесок – 0,08 в.п.);
- 3) на різні товари та послуги (на 1,8%, внесок – 0,07 в.п.), у т.ч. на послуги перукарень, прилади та товари для особистого догляду, страхування, послуги нотаріусів тощо.

Довідково. У січні зростання базової компоненти інфляції становило 0,7% (0,8% у попередньому місяці), внесок до загальної інфляції становив 0,4 в.п., та 23,3% у річному обчисленні (22,6% відповідно).

Небазова компонента інфляції за розрахунками Мінекономіки збільшилася на 0,9% (на 0,6% у попередньому місяці), внесок –

Рис. 1 Споживча інфляція, базова та небазова інфляція, %

Джерело: Держстат, розрахунки Мінекономіки

Рис. 2 Зміни (гармонізованих) споживчих цін деяких країн та України в січні 2023 року, % у річному обчисленні

Джерело: Eurostat, U.S. Bureau of Labor Statistics, Держстат

0,4 в.п., на фоні збільшення тиску на продовольчому ринку. У річному обчисленні небазова компонента, попри прискорення темпів упродовж місяця, сповільнилася до 29,7% (32,3% відповідно).

Поточну динаміку споживчих цін визначали, переважно, усі ті основні чинники, які були їй притаманні й упродовж останніх місяців минулого року. Передусім це динаміка стриманого попиту та наслідки регулярних атак ворога на критичну інфраструктуру з акцентом на об'єкти енергетики та здатність відповідних служб, бізнесу та населення швидко відновлюватися.

Інфляційні чинники

Суттєві руйнування інфраструктурних об'єктів, закриття підприємств, а також постійний російський терор передусім мирного населення призвели до дисбалансів в економіці (у т.ч. на ринку праці, в енергетичній сфері, у забезпеченні підприємств сировиною і матеріалами), що й далі посилює вплив **інфляційних чинників воєнного часу**:

- ✓ **висока собівартість виробництва**, у т.ч. через нестабільне енергопостачання, необхідність оптимізації виробничих процесів, зміни ланцюгів постачання тощо. Зокрема прискорення зростання цін на продукцію тваринництва визначалося: подорожчанням кормової бази; браком матеріальних, людських і фінансових ресурсів; відсутністю енергоавтономності; проблемами з доставкою кормів та переміщенням до споживача готової продукції; окупацією або активними бойовими діями на територіях, на яких розташовані фермерські господарства;

Довідково. За інформацією Мінагрополітики впродовж 2022 року через війну виникли значні проблеми з логістикою. Для підтримки м'ясної та молочної галузі минулого року було відкрито програму з дотацій на підтримку поголів'я корів за бюджетною програмою КПКВК 2801500 «Підтримка фермерських господарств та інших виробників сільськогосподарської продукції». Спеціальну бюджетну дотацію за утримання корів було надано 10 247 отримувачам на загальну суму 329,1 млн гривень. У 2023 році програму буде продовжено, що дає поштовх до відновлення втраченого поголів'я.

- ✓ **подальша невизначеність розвитку ситуації на внутрішньому ринку**, зокрема перманентні обстріли ворога створюють додаткові складнощі для всіх економічних агентів, посилюють безпекові ризики і відповідно збільшують навантаження на виробника та інфляційний тиск;

Довідково. У січні 2023 року за даними дослідження стану бізнесу в Україні, проведеного «Advanter Group», до трійки основних проблем бізнесу входять: 1) відсутність достатньої кількості платоспроможних клієнтів; 2) непрогнозованість розвитку ситуації в Україні та на внутрішньому ринку; 3) відсутність достатнього капіталу.

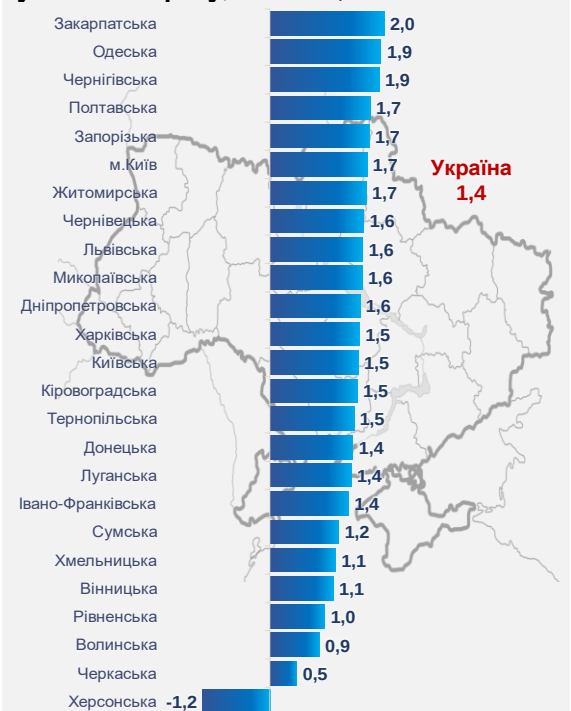
- ✓ **міграція населення**, у частині створення величезних зсувів у територіальному розміщенні та в структурі відповідності трудових ресурсів пропозиції наявних робочих місць. Незбалансованість ринку праці (регіональні та кваліфікаційні диспропорції) стримує відновлення економіки, що ще довго «підживлюватиме» інфляційні процеси;

Рис. 3 Зміни споживчих цін за розділами товарів та послуг, % у річному обчисленні

Джерело: Держстат

Рис. 4 Зміни цін на продукти харчування та безалкогольні напої по регіонах у січні 2023 року, % за місяць

Джерело: Держстат

- ✓ **сезонне виснаження запасів** (більшість сільгоспвиробників через перебої з енергопостачанням доклали максимум зусиль, щоб якомога раніше реалізувати закладену в сховища продукцію) **та насичення ринку більш дорогими імпортованими продуктами** на фоні вищих витрат, зокрема логістичних: фрукти подорожчали на 4,4%, овочі – на 6,4%.

Антиінфляційні чинники

Головними чинниками стримування інфляції залишалися:

- ✓ **обмеженість попиту внаслідок більш жорстких умов життя під час війни.** Суттєвий стримуючий вплив і далі має як мотивація, так і напрями в споживанні, що зумовлювало обмеженість у споживанні нежиттєво важливих для короткого проміжку часу товарів;

Довідково. Упродовж січня на непродовольчому ринку на фоні шоків умов життя, що очікувано стримує споживання, спостерігалось переважно зниження цін (майже на 60% позицій непродовольчих товарів, за якими Держстат проводить статистичне спостереження), зокрема на: одяг і взуття, невеликі електричні побутові прилади, обігрівачі, кондиціонери повітря, бойлери, мобільні телефони, телевізори, ноутбуки, планшети, іграшки, наручні годинники, сумки та ін.

- ✓ **діяльність Уряду, який контролює ціни на послуги ЖКГ для населення** (цінові темпи на житло, воду, електроенергію, газ та інші види палива в січні залишалися несуттєвими – 0,1% (0,1% у попередньому місяці);
- ✓ **високий рівень адаптивності економіки до поточних викликів війни;**

Довідково. Згідно з даними Держстату індикатор економічних настроїв у I кварталі 2023 року оцінено на рівні 97,4%, що є найвищим рівнем починаючи з II кварталу 2022 року (94,8% у IV кварталі 2022 року, 85,7% у III кварталі 2022 року та 82,1% у II кварталі 2022 року).

- ✓ **«заякорення» офіційного курсу та його відносна стабільність на готівковому валютному ринку**, зокрема середньозважений курс «продажу» готівкової гривні до долара США на кінець січня ц.р. (порівняно з датою на кінець попереднього місяця) зміцнився на 0,8%;
- ✓ **зменшення зовнішнього тиску на продовольчому ринку** – за даними Продовольчої та сільськогосподарської організації ООН (ФАО) середнє значення Індексу продовольчих цін знижується десять місяців поспіль, зокрема в січні на 0,8%;
- ✓ **сезонне звуження попиту українців на нафтопродукти на фоні суттєвих запасів пального** (вітчизняні експортери максимально поповнили запаси для мінімізації можливих наслідків антиросійського ембарго);

Довідково. Попри відновлення зростання в січні світових цін на нафту (за даними Світового банку нафта марки Brent подорожчала на 2,7%) внутрішні ціни на паливо та мастила знизилися на 2%.

- ✓ **поліпшення інфляційних очікувань** (за даними дослідження Info Sapiens у січні індекс інфляційних очікувань зменшився на 3,6 пункту до 178,1 пункту).

Рис. 5 Зміни цін на продовольство, % у річному обчисленні

Джерело: ФАО, Держстат

Рис. 6 Зміни цін на пальне, % у річному обчисленні

Джерело: Світовий банк, Держстат

Рис. 7 Індекси інфляційних та девальваційних очікувань, пунктів

Джерело: Info Sapiens

Упродовж найближчих місяців не варто очікувати істотного зростання споживчого попиту. Відтак за умови відсутності руйнації критичної інфраструктури в загрозливих обсягах, ймовірно, що **впродовж найближчого часу буде збережено відносно стримані темпи інфляції**, але з очікуваним їх збільшенням, визначеним передусім розширенням споживчого попиту в умовах поступової стабілізації економіки.

Рис. 8 Зміни грошової маси та бази, % у річному обчисленні

Джерело: Національний банк

Темпи приросту/зниження ІСЦ за розділами товарів та послуг

Ключові показники	Грудень 2022 року			Січень 2023 року		
	Зміни за місяць, %	Внески, в.п.	Зміни за рік, %	Зміни за місяць, %	Внески, в.п.	Зміни за рік, %
Усі товари та послуги	0,7	–	26,6	0,8	–	26,0
Базовий ІСЦ	0,8	0,46	22,6	0,7	0,40	23,3
Небазовий ІСЦ	0,6	0,26	32,3	0,9	0,40	29,7
Зміни цін за розділами товарів та послуг						
Продукти харчування та безалкогольні напої	0,7	0,31	34,4	1,4	0,63	33,0
Алкогільні напої, тютюнові вироби	0,7	0,07	22,7	0,8	0,08	22,5
Одяг і взуття	-2,6	-0,13	2,4	-5,1	-0,24	3,0
Житло, вода, електроенергія, газ та інші види палива	0,1	0,00	6,0	0,1	0,01	5,3
Водопостачання	0,0	0,00	12,0	0,0	0,00	0,0
Водовідведення	0,0	0,00	14,9	0,0	0,00	0,0
Електроенергія	0,0	0,00	0,0	0,0	0,00	0,0
Природний газ	0,0	0,00	-0,3	0,0	0,00	-0,4
Гаряча вода, опалення	0,0	0,00	0,2	0,0	0,00	0,2
Предмети домашнього вжитку	-0,2	-0,01	26,5	0,7	0,03	27,8
Охорона здоров'я	0,9	0,07	19,9	1,2	0,08	20,7
Транспорт	1,6	0,15	42,9	-0,1	-0,01	41,0
Паливо та мастила	3,1	0,09	69,4	-2,0	-0,07	61,8
Зв'язок	0,9	0,03	13,4	1,0	0,03	13,3
Відпочинок і культура	-0,1	0,00	15,9	0,4	0,02	16,4
Освіта	0,0	0,00	9,8	1,1	0,01	9,3
Ресторани та готелі	1,4	0,03	22,5	1,6	0,04	23,4
Різні товари та послуги	3,7	0,14	17,8	1,8	0,07	19,1

Джерело. Держстат, розрахунки Мінекономіки

Примітка. За рахунок округлень, які виникали у зв'язку з електронною обробкою інформації, сума внесків за розділами товарів та послуг може не дорівнювати підсумку